

BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti

PRIATEĽ TIEŇ

Príbeh tieňa - od hravého hľadania jeho prirodzených
(i nadprirodzených) vlastností a podôb - cez objavovanie vzťahu
k nemu - až po jeho prekročenie.

Scenár výstavy

Úvod.

Čo je to tieň?

Tieň je kúzelným odrazom skutočných vecí. Je našou súčasťou, ale patrí do premenlivého a prchavého sveta. Je našim dvojníkom, ale robí veci, ktoré my nedokážeme. Dokáže sa predlžovať a skracovať, prechádzať cez vodu a oheň a ešte veľa ďalších vecí...

Tieň je vlastne kúsok tmy, preto sa mu často v ľudovej fantázii pripisujú nadprirodzené schopnosti. Napr. sibírske národy majú tieň vo veľkej úcte a preto zakazujú deťom, aby sa s ním hrali. Vzťah ku tieňu má súvislosť so vzťahom k človeku, čo platí o tieni vlastnom i cudzom. Šliapnuť na niekoho tieň môže byť jeho ponížením.

Deti sa často tieňov boja, čo súvisí so strachom z tmy. .

Tiene vyvolávajú stavy znepokojenia, ale ich neprítomnosť vyvoláva strach. Stratíť svoj tieň sa podarilo Petrovi Panovi, chlapcovi z ríše víl pri návšteve sveta ľudí. Cítil sa nesvoj a opustený a preto sa vrátil, aby ho získal nazad.

Často sa veľmi ťažko určujú hranice medzi skutočnými vecami a ich tieňmi. Záhadný, tajomný, neskutočný sa nám zdá byť tieň.

V našej výstave sa pokúsime s tieňom pohrať... možno čiastočne odtabuizovať ale pritom mu celkom nevziať jeho tajomnosť...

Naši návštevníci zistia, že tieňov sa netreba báť, môžu sa stať našimi priateľmi a pomocníkmi. Veď pomocou tieňa môžeme vnímať objem, merať čas, určiť kde je sever, vypočítať výšku (napr. výšku Cheopsovej pyramídy presne vypočítal len podľa jej tieňa matematik Thales), ale aj nazrieť do vnútra organizmu rentgenom, sledovať film, či zahrať si divadlo.

Symbolika vety **ČO ZNAMENÁ PREKROČIŤ SVOJ TIEŇ** až po jeho reálne prekročenie bude pointou i odkazom tejto výstavy.

Múdrosť o tieni budú rozdelené do jednotlivých miestností.

SLEDUJE MA AKO TIEŇ.

BOJÍ SA SVOJHO VLASTNÉHO TIEŇA

ZATIENIŤ NIEKOHO

JE UŽ LEN SVOJIM TIEŇOM

NEDOKÁŽE PREKROČIŤ SVOJ TIEŇ

PLAZÍ SA AKO TIEŇ

VYSTÚPIL Z TIEŇA

Kapitola prvá. (Schody vedúce z prvého na druhé poschodie)
ČO JE TO TIEŇ?

Výstava začína už na schodoch naznačením témy pomocou čiernej podlahy a závesu.

Tieňový nápis na stene:

PRIATEĽ TIEŇ

Schody sú zatemnené a nasvietené jedným silným reflektorom.

Text (rozdelený na dve časti) na schodoch:

TIEŇ JE KÚSKOM TMY ...

...ABY VZNIKOL, POTREBUJE SVETLO...

Text na stene na schodišti:

SLEDOVAL MA AKO TIEŇ.

(Obrázky tieňa)

Text na stene pri vchode:

AKÉ POCITY VO VÁS VZBUDZUJÚ TIENE...

AKÉ VŠELIJAKÉ MÔŽU BYŤ TIENE...

... ZISTÍTE NA NAŠEJ VÝSTAVE...

Kapitola druhá. (Prvá miestnosť)
VYSTÚPME Z TIEŇA!

Hľadanie vzťahu k tieňu (vlastnému i cudziemu)

a poznanie že náš tieň sa môže stať našim priateľom a z tieňa iného môžeme vystúpiť. Okrem toho sú tu odpovede na to, aké rôzne môžu byť tiene: tieň strašidelný, hravý a tiene na Mesiaci sú oveľa ostrejšie, pretože tam nie je atmosféra.

Vizuálna predstava:

Naproti vstupu do miestnosti je prístroj, ktorý vytvára tieň každého návštevníka. V druhej časti miestnosti je na zemi veľký, trocha nezreteľný tieň strašidla, vedľa ktorého na stene je návod na vytváranie prstových tieňov.

V tretej časti (tmavý prechod do ďalšej miestnosti) je nasvietená fotografia kozmonauta na mesiaci a model mesiaca s jeho fázami.

Texty:

TOTO JE VÁŠ TIEŇ.

PÁČI SA VÁM?

ALEBO NIE?

NEMUSÍTE SA BÁŤ SVOJHO TIEŇA.
MÔŽE BYŤ VAŠIM PRIATEĽOM.

Pomocou prstov si môžete urobiť tieňových kamarátov.
(Kreslený návod)

NEMUSÍTE SA BÁŤ ANI INÝCH TIEŇOV!
Z TIEŇA STRAŠIDLA MÔŽETE ĽAHKO VYSTÚPIŤ.
(Stačí urobiť pár krokov!)

NOC je tiež tieň – jedna polovica Zeme zakrýva druhú
FÁZY MESIACA - to je hra tieňov na oblohe.

Strašidelný tieň.
Hravý tieň.
Ostrý tieň

Kapitola tretia. (Druhá miestnosť)
VECI A ICH TIENE.

Uvažovanie o tom, že veci nemusia byť tým, čím sa zdajú.
To čo na prvý pohľad vyzerá ako vec je jej tieň a naopak.
Ktorá vec patrí ku ktorému tieňu?
A kde sú hranice tieňa a skutočnosti?

Vizuálna predstava:

Detská izba v noci. Posteľ, stôl, hračky, predmety (čajník, lampa)
Tiene sa menia, predlžujú a skracujú.
Tiene nám ale aj pomáhajú.
Môžeme pomocou nich merať čas a určiť sever.

Text:

Existuje aj
neskutočný tieň,
premenlivý tieň,
stratený tieň...
Môže sa tieň stratiť?
Vo fantázii určite!

Tieň skrútený v zásuvke.

Text:

Toto je stratený tieň Petra Pana, hrdinu rovnomennej knihy J. Barrieho. Ak sa chcete dozvedieť viac, prečítajte si túto knihu.

Text: (prípadne nemusí byť)

*PETER PAN bol chlapec, úplne iný ako ostatní chlapci...Nechcel nikdy vyrásť, chcel ostať stále malým chlapcom. Žil v krajine KDE NIČ TU NIČ. Bola to neobyčajná krajina víl, škriatkov a trpaslíkov, ktorí vznikli tak, že sa smiech prvého dieťaťa roztrieštil na tisíce malých kúskov. Pri živote ich udržiavala viera detí v ich existenciu. Teraz ich je už dosť málo, pretože veľa detí na ne neverí. **Poviem vám malé tajomstvo: ak chcete, aby stále existovali, musíte na nich veriť....***

A ako to bolo s Petrovým tieňom?

Jedného dňa bol Peter tajne na návšteve u dievčatka menom Wendy, ktorá verila na víly, škriatkov a trpaslíkov. Vtom do izby vbehla fenka Nana a vrhla sa na Petra, pretože si myslela, že prišiel so zlým úmyslom. Nebola to pravda, ale Peter sa radšej dal na útek. Stihol vyskočiť z okna, ale Nane sa podarilo chytiť jeho tieň. Chňap, a držala jeho tieň v papuli! Wendina mama vzala tieň, zrolovala ho a vložila do zásuvky. Len si predstavte, že nemáte svoj tieň a ten leží zvinutý v zásuvke! Iste by sa vám to nepáčilo tak ako Petrovi, ktorý bol z toho naozaj trocha nesvoj. Zdalo sa mu, že to nie je celkom v poriadku a vrátil sa do Wendinej izby tieň hľadať. Po chvíli hľadania sa mu podarilo tieň objaviť. Tieň ale zabudol, že k nemu patril a nechcel sa k nemu pridať. Peter sa márne pokúšal si ho prilepiť k päte. Tieň stále padal a ostával ležať na zemi. Peter sa od bezmocnosti rozplakal. To zobudilo Wendy. Keď sa dozvedela prečo plače vyriešila celý problém tak, že vzala niť a ihlu a tieň prišla k Petrovej päte. Síce to trocha bolelo, ale Peter získal opäť svoj tieň...

Ktorá vec patrí ku ktorému tieňu?

(Priradte správne vec k svojmu tieňu!)

Tiene nám môžu aj pomáhať.

Slnečné hodiny

Viete kde je sever?

(Návod ako určiť sever podľa tieňa na náramkových hodinkách: držíme ich vodorovne, na stred dáme kolmo paličku tak, aby sa tieň paličky kryl s malou ručičkou. Uhol medzi tieňom a dvanástkou rozpolíme - táto čiara smeruje k severu.)

Kapitola štvrtá. (Tretia miestnosť,
ČO VŠETKO TIEŇ DOKÁŽE?
ĎALŠIE VLASTNOSTI TIEŇA.

Predstavenie ďalších prirodzených i nadprirodzených vlastností tieňa.
Prchavý tieň. Slabý tieň. Farebný tieň. Tiene, ktoré sa prekrývajú.
Neposlušný tieň – ilúzia inej činnosti tieňa.

Text:

***Tieň je našim dvojníkom ale dokáže veci, ktoré my nedokážeme.
Aký môže byť tieň?***

Myslíte:

***že môže byť neposlušný,
prchavý, neviditeľný, že môže byť aj farebný?
Aký ešte?***

Vizuálna predstava:

Tieňová lampa - ilúzia pohybu a prchavosti tieňa
Hry s tieňom, ktorý môže byť farebný, slabý (prchavý), neposlušný...

Kapitola piata (Štvrtá a piata miestnosť.)
SVETLO A TIEŇ V UMENÍ.

“TIEŇOVÁ” GALÉRIA.

Vo výtvarnom umení sa bohato a tvorivo pracovalo so svetlom tieňom.
V spolupráci so SNG (p. A. Homolovou) vyberáme malú kolekciu maliieb
a grafiky autorov, pre ktorých je práca so svetlom a tieňom technikou,
ktorá výrazne ovplyvnila ich filozofiu a výpoveď.

Predbežne ide o diela autorov: Kupecký, Margrite, Kordoš, Bočkay.

K týmto dielam budú priradené fotografie. Výber fotografií z kníh
Slovenská fotografia 1925-2000 a Umenie akcie. Fotografia z časopisu
National Geographic prezentuje tiene v čistej krajine.

Tieto diela budú rovnomerne rozdelené v každej miestnosti výstavy.

Ku každému vybranému dielu /reprodukcii, prípadne zväčšenej
reprodukcii/ bude malá popiska. Röntgenový snímok ako ukážka
)ďalšieho využitia tieňa.

V tejto kapitole ešte predstavíme hru s obkresľovaním siluety tieňa.

Návštevník bude , nasvietený tak, že vznikne jeho zmenšená silueta,
ktorú si bude môcť vystrihnúť a zanechať na stene v tieňovom kabinete,
alebo si ju odniesť so sebou.

Tieňové divadlo a film sú rovnako veľmi dôležitými kapitolami.

Pri tieňovom divadle ide o plošné bábky, zozadu nasvietené.

Tu by sme radi predstavili aj mimoriadne zaujímavé tieňové divadlo zo zbierky Múzea bábkarských kultúr v Modrom Kameni, pochádzajúce z Indonézie, ale aj tieňové bábky študentov VŠMU, ktoré vytvorili pod vedením H. Cigánovej. Tieňové postavičky rozprávky O ČERVENEJ ČIAPOČKE budú pripravené aby i s nimi mohli návštevníci zahrať.

Filmová ukážka (na veľkoplošnom videu) predvedie film, súvisiaci s témou tieň. (Výber Peter Dubecký)

Pred vchodom do poslednej miestnosti je úvaha o prekročení tieňa.

Texty:

S tieňom pracuje aj :

Film

Fotografia

Röntgen

Tieňové divadlo

má atmosféru tajomnosti a prchavosti.

Zahrajte si tieňovú rozprávku O ČERVENEJ ČIAPOČKE!

Nakreslite a vystrihnite tieňovú siluetu!

Náš (váš) tieňový kabinet

Viete čo znamená spojenie

PREKROČIŤ SVOJ TIEŇ?

(Je to jednoduché: znamená to prekonať sám seba)

SKÚŠALI STE UŽ PREKROČIŤ SVOJ TIEŇ?

AKO?

(priestor pre odpovede)

Vizuálna predstava:

Oddelený priestor pre tieňové divadlo vytvorí akúsi cestu, lemovanú výtvarnými dielami. Cesta plynule prechádza do druhej miestnosti. Dielňa na vytvorenie siluety a priestor na jej vystavenie bude interaktívne dopĺňať tento priestor, rovnako ako tancujúci tieň (tieň sviečky) a súboj tieňov. V súboji ide o jednoduchý trik, ktorý budú môcť návštevníci odhaliť: veľký a malý tieň nemusí zrkadliť veľkú a malú vec. Stačí vhodné nasvietenie a môže to byť naopak!

Kapitola šiesta. (Šiesta miestnosť)

PREKROČME SVOJ TIEŇ!

Záver výstavy je zároveň jej pointou i vyvrcholením.
V prenesenom zmysle môžeme svoj tieň naozaj prekročiť.
A ako je to naozaj?
Ktoré prekročenie tieňa je dôležitejšie?

PREKROČTE SVOJ TIEŇ!

AKO?

ISTE SA NÁM TO PODARÍ, AK SA POKÚSIME PREKONAŤ SAMI SEBA...

PODARILO SA?

Chodba (pri východe z výstavy)

Viete aký dlhý je tieň človeka, merajúceho 170 cm:

v deň letného (21. 6.) a zimného slnovratu (21. 12.) presne o 12 h???

Reykjavik	1, 56	13, 62
Londýn	0, 94	6, 46
Cabana	0, 43	3, 10
Havana	0	1, 80

Text:

Takýto by bol váš tieň 21. 12. o 12 oo hod. v Reykjaviku

TIEŇ JE TEDA CELKOM DOBRÝ KAMARÁT.

ČO POVIETE?

Spriatelili ste sa so svojim tieňom?

Koniec

